

Községi pecséttel hitelesítve

Az 1869-ben alapított Földtani Intézet és annak jelenlegi jogutódja, a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat közel 150 éve kettős feladatot lát el: hazánk földtani adottságainak minél részletesebb, pontosabb megismerését, valamint a tudományos kutatásokkal karöltve elősegíti az ipar és a mezőgazdaság fejlődését. E mindennapi, gyakorlati élet szolgálatának egyik legszebb példája Schafarzik Ferenc 1902-ben kiadott, A Magyar Korona országai területén található mű és építőipari szempontból fontosabb kőzetek előfordulási helyeinek átnézetes térképe.

Schafarzik Ferenc érdeklődésére, pályafutására Szabó József, kora tudományos életének egyik legkimagaslóbb egyénisége volt a legnagyobb hatással, akinek Schafarzik 1876-ban lett tanársegédje a Budapesti Tudományegyetem Ásvány–Földtani Tanszékén. A Szabó József úttörő munkásságával fémjelzett petrográfiai–geológiai iskolában Schafarzik kiemelkedő közéleti alapképzettséget szerzett. Korán elkezdtek foglalkoztatni a gyakorlati életben felhasználható kőzetek: 1884-ben jelent meg Lipcsében a magyarországi malomkövekről írt értekezése és 1885-ben adta ki a Földtani Intézet Gesell Sándorral közösen jegyzett könyvét, a *Mű- és építőipari tekintetben fontosabb magyarországi kőzetek részletes katalógusát*.

A Földtani Intézet és a földtani kutatások nagy mecénása, Semsey Andor anyagi támogatásával Schafarzik több tanulmányúton is részt vett, melyeknek célja a külföldi kőbányák és más országok kőbányaiparának megismerése volt. 1891-ben Svédországba és Norvégiába, 1892-ben Felső-Olaszországba és Isztriára, 1893-ban pedig Görögországba utazott. Útjairól tapasztalatokkal gazdagon, ládányi gyűjteményekkel tért haza, megfigyeléseiről tartalmas jelentésekben számolt be. A Korinthoszi-csatorna geológiájáról és létesítésének történetéről például a Természettudományi Közlönyben is értekezett.

Hasonló tárgyú művei közül kiemelkedik az 1904-ben, a Földtani Intézet Alkalmi Kiadványainak sorában megjelent, a maga nemében mai napig páratlan könyve, *A Magyar Korona országai területén létező kőbányák részletes ismertetése*, melynek előkészületei mintegy tíz évvel korábbra nyúlnak vissza: „*A hazai kőbányák szövegben és térképen való szakszerű megismertetését Böckh János, ministeri tanácsos úr, a m. kir. földtani intézet igazgatójának javaslatára még 1895-ben tolnay Festetics Andor gróf, volt földművelésügyi miniszter úr Ő Excellenciája tűzte ki egyik feladatává a m. kir. földtani intézetnek.*

Az e munka megírásához szükséges kőzetanyagokat Ő Excellenciájának rendeletére a megyei közigazgatási hivatalok szerezték be és küldötték fel a földtani intézetnek. ... Ezen az úton az ország minden részéből több száz ládával érkezett Budapestre a kőzetanyag, a melynek hitelességét a minden egyes darabon rajta volt hivatalos községi pecsét bizonyította. Ennek a rendkívül gazdag s azelőtt soha ily nagy számban egybe nem gyűjtött hazai kőzetanyagnak petrográfiai szempontból való meghatározásával intézetünk mélyen tisztelt igazgatója alulírottat kegyeskedett megbízni, a mely bizalomért szabadjon Ő Méltóságának ezen a helyen is legmélyebb köszönetemet kifejezni.”

A több száz ládányi anyag vizsgálata azonban sokkal több időt vett igénybe, mint azt kezdetben hitték. Schafarzik munkáját lassították térképező feladatai, különböző hivatalos

kiküldetései és a Földtani Intézetnek a Stefánia úti új otthonába való, elhúzódo beköltözése is. A végül 1904-re elkészülő könyv előszavában a Schafarzik által is oly nagyra becsült Böckh János igazgató a mai napig helytálló tényeket fogalmazott meg a földtani térképezésről és annak gyakorlati, ipari hasznosságáról: *„Jólétünk, nemzeti vagyonosodásunk s minden további ebből fakadóknak alapját képezi, hogy kellőleg felhasználjuk és értékesítsük mindazt, a mit az anyaföld nekünk juttat. Hogy itt helyesen járassunk el, mindenek előtt ismernünk kell azt, a mi felett rendelkezünk, nevezetesen hogy mit tartalmaz földkérgünk ama része, mely hazánk területét alkotja s melyet büszkeséggel mienknek nevezünk. A mennyiben az ásványvilág termékeiről van itt szó, erre feleletet adni a magy. kir. földtani intézet feladatai közé tartozik s épen az országos földtani fölvételek hivatvák a tudományos igazságok földerítése mellett, a fentebbi gyakorlati kérdésekre is teljes világosságot vetni.”*

A könyv első része az akkori Magyarország kőbányaiban található kőzetek rövid közzettani leírását tartalmazza, míg a másodikban Schafarzik vármegyénként, ábécérendben sorolja fel és írja le az ország területén található kőbányákat. E könyv térképmellékleteként jelent meg az 1902-ben szerkesztett átnézetes térképe, melyet így mutat be: *„Az e munkához tartozó térkép 1: 900,000-es mértékű alapon az egyes kőzeteknek előfordulásait színes jelekkel ábrázolja s külön színelcsa lévén, minden további magyarázatot fölöslegessé tesz. ... némely megyében oly sűrűn láthatók a különböző színű kőbányajelzések, hogy térszűke miatt egyik-másik teljesen ki is szorult.”* A magyar–német kétnyelvű, művészi kivitelű térképet Gabrovitz Camillo, magyar királyi térképész rajzolta.

Babinszki Edit

(Megjelent az *Élet és Tudomány* 2017/47. számában.)